

Nr 10

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1972/73 till allmän försäkring m. m. jämte motioner.

DRIFTBUDGETEN

FEMTE HUVUDDTITELN

Allmän försäkring m. m.

1. Försäkringsdomstolen

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts under punkten B 1 (s. 23) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Försäkringsdomstolen* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 2 615 000 kr.

2. Försäkringsrådet. Riksförsäkringsverket

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts under punkterna B 2 och B 3 (s. 24–27) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1972/73 anvisar

- 1) till *Försäkringsrådet* ett förslagsanslag av 1 507 000 kr.,
- 2) till *Riksförsäkringsverket* ett förslagsanslag av 44 392 000 kr.

3. Folkpensioner

Propositionen

Kungl. Maj:t har under punkten B 4 (s. 27–29) föreslagit riksdagen att till Folkpensioner för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 9 390 000 000 kr.

Motioner

I detta sammanhang behandlas

motionen 1972: 449 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställs bl. a. att riksdagen

- 1) antar följande såsom *motionärernas förslag* betecknade

Förslag till

Lag om ändring i lagen den 9 maj 1969 (nr 205) om pensionstillskott

Härigenom förordnas i fråga om lagen den 9 maj 1969 (nr 205) om pensionstillskott,

dels att 2 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i 3 § ordet »trettio» skall ersättas av ordet »fyrtio».

(Nuvarande lydelse)

(Motionärernas förslag)

2 §

Pensionstillskott utgör *trettio* procent av basbeloppet, om ej annat följer av bestämmelserna nedan i denna paragraf.

Under nedannämnda tider skall pensionstillskottet utgöra

den 1 juli 1969—den 30 juni 1970

tre,

den 1 juli 1970—den 30 juni 1971

sex,

den 1 juli 1971—den 30 juni 1972

nio,

den 1 juli 1972—den 30 juni 1973

tolv,

den 1 juli 1973—den 30 juni 1974

femton,

den 1 juli 1974—den 30 juni 1975

aderton,

den 1 juli 1975—den 30 juni 1976

tjugoen,

den 1 juli 1976—den 30 juni 1977

tjugofyra,

den 1 juli 1977—den 30 juni 1978

tjugosju procent av basbeloppet.

Pensionstillskott till ålderspension, som börjat utgå tidigare eller senare än från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextiosju år, utgör det belopp som framkommer om de i första eller andra stycket angivna procentalen minskas eller ökas i motsvarande mån, som pensionen skall minskas eller ökas enligt 6 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen den 25

Pensionstillskott utgör *fyrtio* procent av basbeloppet, om ej annat följer av bestämmelserna nedan i denna paragraf.

Under nedannämnda tider skall pensionstillskottet utgöra

den 1 juli 1969—den 30 juni 1970

tre,

den 1 juli 1970—den 30 juni 1971

sex,

den 1 juli 1971—den 30 juni 1972

nio,

den 1 juli 1972—den 30 juni 1973

tretton,

den 1 juli 1973—den 30 juni 1974

sjutton,

den 1 juli 1974—den 30 juni 1975

tjugoen,

den 1 juli 1975—den 30 juni 1976

tjugofem,

den 1 juli 1976—den 30 juni 1977

tjugonio,

den 1 juli 1977—den 30 juni 1978

trettiotre,

den 1 juli 1978—den 30 juni 1979

trettiosju procent av basbeloppet.

(Nuvarande lydelse)

(Motionärernas förslag)

maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring.

Pensionstillskott till förtidspension, som enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring utgår med två tredjedelar eller hälften av hel förtidspension, utgör motsvarande andel av pensionstillskott som anges i första eller andra stycket. Pensionstillskott till förtidspension, som utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 1 § tredje stycket lagen om allmän försäkring upphört att utgå, skall minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken ålderspensionen utgått.

Pensionstillskott till änkepension, som enligt 8 kap. 4 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring utgår med minskat belopp, utgör det belopp som framkommer om de i första eller andra stycket angivna procenttalen minskas i motsvarande mån.

2) under punkten B 4 till Folkpensioner för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 9 470 000 000 kr.;

motionen 1972: 966 av herr Carlshamre m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen

1) beslutar att utbetalning av pensionstillskott fr. o. m. budgetåret 1972/73 skall ske från ATP,

2) under punkten B 4 till Folkpensioner för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 8 590 000 000 kr.;

motionen 1972:1457 (jfr 1972: 840) av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen antar följande såsom *motionärernas förslag* betecknade

Förslag till

Lag om ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen

Härigenom förordnas att 3 § lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen skall ha nedan angivna lydelse.

3 §.

(Nuvarande lydelse)

Folkpensionsavgift skall utgå med fem procent av den avgiftspliktiges till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst, dock med högst ettusenfemhundra kronor.

(Motionärernas förslag)

Folkpensionsavgift skall utgå med fem procent av den avgiftspliktiges till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973. Äldre bestämmelser gäller vid 1973 och tidigare års taxering och vid eftertaxering för år 1973 eller tidigare år.

Motionen 1972: 449 innehåller också ett yrkande om riksdagsuttalande av innebörd, att jämställdhet mellan gifta och ogifta i fråga om rätt till grundpension skall vara genomförd fr. o. m. den 1 juli 1973. Detta yrkande har utskottet behandlat i betänkande SfU 1972: 7.

Utskottet

Enligt lag den 9 maj 1969 (nr 205) utgår pensionstillskott till folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension. Pensionstillskott började utgå den 1 juli 1969 och uppgick den första ettårsperioden till 3 % av basbeloppet. Det höjdes den 1 juli 1970 till 6 % och den 1 juli 1971 till 9 % av basbeloppet. I fortsättningen skall det höjas med 3 % årligen till och med den 1 juli 1978, då det skall uppgå till 30 % av basbeloppet. Därmed kommer det ekonomiska grundskyddet att ha ökat, för ensamstående pensionärer från 90 till 120 % av basbeloppet och för vardera av två makar, som båda är pensionärer, från 70 till 100 % av samma belopp.

Pensionstillskotten är i princip avsedda endast för sådana pensionärer som saknar eller har endast obetydlig ATP. Tillskotten är därför

inkomstprövade men uteslutande med hänsyn till inkomster i form av ATP-pension. Detta innebär att summan av utgående ATP-pension och pensionstillskott inte får överstiga 30 % av basbeloppet. I den mån utgående ATP täcker skillnaden mellan – för ensamstående pensionär – 120 % och 90 % av basbeloppet och – för vardera av två pensionerade makar – 100 % och 70 % av samma belopp, skall alltså pensionstillskott inte utgå. Andra inkomster än ATP, hur betydande de än är, påverkar inte rätten till pensionstillskott.

Enligt särskild föreskrift i 2 § lagen om pensionstillskott skall, om grundförmånen utgår med reducerat belopp, pensionstillskottet reduceras i motsvarande mån. Denna bestämmelse får betydelse vid förtida uttag och i de fall då förtidspension utgår med reducerat belopp men också då änkepension reducerats med hänsyn till änkans ålder.

Motionärerna i motionen 1972: 449 anser en 3-procentig årlig höjning av pensionstillskotten otillräcklig för att ge pensionärer med ringa eller ingen ATP en skälig standardförbättring och yrkar därför att tillskotten fr. o. m. den 1 juli i år räknas upp med 4 % årligen så att de den 1 juli 1979 uppgår till 40 % av basbeloppet. I enlighet härmed yrkar de att förslagsanslaget till *Folkpensioner* höjs med 80 milj. kr. till 9 470 milj. kr. Motionärerna menar också att nuvarande bestämmelser om reduktion av pensionstillskott i sådana fall då grundförmånen utgår med reducerat belopp är ägnade att år för år öka klyftan mellan pensions-tagare som har och sådana som inte har full pension. I enlighet härmed yrkar de att reduktionsreglerna skall utgå ur 2 § lagen om pensionstillskott.

Även motionen 1972: 966 behandlar frågan om pensionstillskott. Motionärerna framhåller att AP-fonderna tillväxer långt snabbare än som ursprungligen beräknats. Med hänsyn härtill och då pensionstillskotten i huvudsak utgör ett övergångsåtagande inom pensioneringen bör enligt motionärernas mening utbetalning av pensionstillskott fr. o. m. budgetåret 1972/73 ske med AP-fondsmedel. I enlighet härmed beräknar motionärerna förslagsanslaget till *Folkpensioner* till ett 800 milj. kr. lägre belopp än som upptagits i statsverkspropositionen.

Yrkanden av samma innebörd som i de nu förevarande motionerna har avvisats av riksdagen upprepade gånger tidigare, senast förra året på förslag av socialförsäkringsutskottet i betänkandena 1971: 8 och 1971: 10. I fråga om en uppräknings av pensionstillskotten har riksdagen, som inte velat acceptera en ur AP-fonden finansierad komplettering av pensionstillskotten, tidigare uttalat att en successiv höjning av basbeloppet med 30 % fram till den 1 juli 1978 får anses väl avvägd. Beträffande reglerna om reducering av pensionstillskotten har riksdagen framhållit att de är nödvändiga för att inte rubba relationerna mellan de olika förmånerna. Vad särskilt angår reduktionen vid förtida uttag har riksdagen betonat att beräkningen av pensionens storlek bygger på försäkringsmate-

matiska bedömanden och att ett förtida uttag liksom ett uppskjutet uttag i princip skall vara neutralt för pensionären från ekonomisk synpunkt. Riksdagen har också uttalat den meningen att önskvärda förbättringar av pensionsförmånerna före 67 års ålder bör åstadkommas på annat sätt än genom en ändrad utformning av reduceringsreglerna i lagen om pensionstillskott.

I motionerna 1972: 449 och 1972: 966 har inte åberopats någon omständighet som bör föranleda riksdagen att frångå den bedömning som riksdagen gjorde förra året. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet bifall till motionen 1972: 449, i vad den behandlas i detta betänkande, och till motionen 1972: 966.

Kostnaderna för folkpensioneringen bestrids genom folkpensionsavgifter, statsmedel och – i fråga om kommunala bostadstillägg – kommunala medel. Folkpensionsavgifterna kan sägas vara de försäkrades avgifter men har mera karaktären av specialskatt än av försäkringsavgift. Folkpensionsavgiften utgår med 5 % av den beskattningsbara inkomsten men är maximerad till 1 500 kr.

I motionen 1972: 1457 yrkas att maximiregeln skall slopas och folkpensionsavgiften utgöra 5 % av den beskattningsbara inkomsten oavsett dennas storlek. I särskild motion (1972: 840) upplyser motionärerna att yrkandet tillkommit för att möjliggöra ett av dem aktualiserat krav på att mervärdeskatten på matvaror borttas.

Ett motionsyrkande av samma innebörd prövades av riksdagen i samband med behandlingen av prop. 1970: 70 med förslag om övergång till individuell beskattning av arbetsinkomst. Riksdagen uttalade därvid (2LU 1970: 41) att folkpensionsavgiftens storlek och konstruktion måste ses i sammanhang med de regler som gällde för inkomstbeskattningen och att anledning mot denna bakgrund sänkades att avskaffa maximiregeln för avgiftsuttag.

Motionärerna har inte anfört något skäl som bör föranleda riksdagen att frånträda sitt ställningstagande förra året.

På grund av det anförda och då ett bifall till motionärernas förslag skulle innebära en väsentlig marginalskatteskärpning i inkomstlägena 35 000–53 000 kr. avstyrker utskottet bifall till motionen.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

A beträffande ändring av 2 och 3 §§ lagen den 9 maj 1969 (nr 205) om pensionstillskott

att riksdagen avslår motionen 1972: 449 i motsvarande del;

B beträffande principerna för utbetalning av pensionstillskott

att riksdagen avslår motionen 1972: 966 i motsvarande del;

C beträffande anslagets storlek

att riksdagen – med bifall till Kungl. Maj:ts under punkten B 4 framlagda förslag och med avslag på motionerna 1972: 449 och 1972: 966 i motsvarande del – till *Folkpensioner* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 9 390 000 000 kr.;

D beträffande ändring av 3 § lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen

att riksdagen avslår motionen 1972: 1457.

4. Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar m. fl. anslag

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts under punkterna B 5–B 7 (s. 30–33) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1972/73 anvisar

- 1) till *Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar* ett förslagsanslag av 18 400 000 kr.,
- 2) till *Bidrag till sjukförsäkringen* ett förslagsanslag av 870 000 000 kr.,
- 3) till *Vissa yrkesskadeersättningar m. m.* ett förslagsanslag av 1 500 000 kr.

Stockholm den 7 mars 1972

På socialförsäkringsutskottets vägnar

TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Carlsson i Vikmanshyttan (c), Lundberg (s), Ringaby (m), Karlsson i Ronneby (s), Magnusson i Nennesholm (c), Persson i Stockholm (s), Mundebo (fp), fru Håvik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s), Björck i Nässjö* (m), Olsson i Stockholm (vpk), fröken Bergström (fp) och herr Signell (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

vid *punkten 3* (Folkpensioner)

beträffande ändring av 2 och 3 §§ lagen den 9 maj 1969 (nr 205) om pensionstillskott

1) av herr Olsson i Stockholm (vpk) som

dels anfört följande:

»En tre-procentig uppräknig av pensionstillskotten innebär med nu

gällande basbelopp om 7 100 kr. en höjning med endast 213 kr. per år. En sådan höjning måste med nuvarande snabba prisstegringar anses helt otillräcklig. Även en årlig höjning med 4% är blygsam. Men den ger likväl en årlig förbättring av grundstandarden med – vid nuvarande basbelopp – 284 kr. och den innebär dessutom en standardförbättring för fler pensionstagare, eftersom rätten till pensionstillskott, när dessa är fullt utbyggda, kommer att upphöra först när ATP uppgår till 40% av basbeloppet. Jag anser av anförda skäl att 2 § lagen om pensionstillskott bör ändras så att pensionstillskotten den 1 juli i år räknas upp från 9 till 13% och därefter med fyra procent årligen t. o. m. den 1 juli 1978. Detta innebär att pensionstillskottet sistnämnda dag kommer att uppgå till 37% av basbeloppet. Det höjs sedan den 1 juli 1979 till 40% av basbeloppet enligt den i motionen 1972: 449 föreslagna lydelsen av 2 § första stycket lagen om pensionstillskott.

Uppräkningen av pensionstillskotten kan för nästkommande budgetår beräknas medföra ett anslagsbehov som är 80 milj. kr. högre än i propositionen föreslagna 9 390 milj. kr.

Pensionstillskottslagen bör enligt min mening ändras också i ett annat hänseende. Enligt bestämmelser i 2 § tredje stycket skall, om grundförmånen utgår med reducerat belopp, pensionstillskottet reduceras i motsvarande mån. Dessa bestämmelser har en mycket olycklig praktisk effekt. De ökar nämligen för varje år klyftan mellan pensionstagare med och pensionstagare utan full pension. Med hänsyn härtill talar enligt min mening rättviseskäl för att reglerna utgår ur författningstexten.»

dels ansett att utskottet under punkten A bort hemställa

»att riksdagen med bifall till motionen 1972: 449 i motsvarande del antar det på s. 2 och s. 3 i detta betänkande upptagna såsom *motionärernas förslag* betecknade förslaget till lag om ändring i lagen den 9 maj 1969 (nr 205) om pensionstillskott»:

beträffande anslagets storlek

2) av herr Olsson i Stockholm (vpk) som, med åberopande av vad som under reservationen 1 anförts om uppräknings av pensionstillskotten den 1 juli 1972, ansett att utskottet under punkten C bort hemställa

»att riksdagen – med bifall till motionen 1972: 449 i motsvarande del och med anledning av Kungl. Maj:ts under punkten B 4 framlagda förslag – till *Folkpensioner* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 9 470 000 000 kr.»:

beträffande ändring av 3 § lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen

3) av herr Olsson i Stockholm (vpk) som
dels anfört följande:

»Enligt gällande bestämmelser utgår folkpensionsavgift med 5% av den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten. Avgiften är emellertid maximerad till 1 500 kr. Någon avgift utgår alltså inte på den del av den beskattningsbara inkomsten som överstiger 30 000 kr. Det kan enligt min mening inte anses tillfredsställande att en skattskyldig, hur stor hans beskattningsbara inkomst än är, aldrig skall behöva erlagga folkpensionsavgift på ett högre avgiftsunderlag än 30 000 kr.

Skattebelastningen på livsmedelskonsumtionen har under senare år ökat mycket starkt. Mervärdeskatten enbart på livsmedel kan för budgetåret 1972/73 beräknas komma att inbringa inte mindre än ca 4 300 milj. kr. Detta måste mot bakgrund av att mervärdeskatten hårdast drabbar familjer och ensamstående med låga och genomsnittliga inkomster anses otillfredsställande. I motionen 1972: 840 har framförts olika skatte-skärpningsförslag i syfte att täcka det inkomstbortfall som ett slopande av mervärdeskatten skulle medföra. Enbart ett avskaffande av den maximeringsregel som gäller för beräkning av folkpensionsavgiften kan beräknas medföra en inkomstförstärkning för staten på 925 milj. kr. och är därför och av skäl som redovisats i det föregående en enligt min mening lämplig åtgärd bland andra för att möjliggöra ett avskaffande av den för det stora flertalet så betungande mervärdeskatten på livsmedel.»

dels ansett att utskottet under punkten D bort hemställa

»att riksdagen med bifall till motionen 1972: 1457 antar det på s. 4 i detta betänkande upptagna, såsom *motionärernas förslag* betecknade förslaget till lag om ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen.»

Särskilt yttrande

av herrar Ringaby (m) och Björck (m), vilka anfört:

»Pensionstillskotten, som utgår till pensionärer med ingen eller ringa tilläggspension och som inkomstprövas endast mot inkomster från ATP, bör enligt vår uppfattning betraktas som en del av ATP-systemet. De bör då också finansieras med ATP-medel. Härför skulle behöva tagas i anspråk endast en mindre del av de årligen inflytande ATP-avgifterna, vilka annars oavkortade tillförs AP-fonderna, eftersom utgående tilläggspensioner för närvarande och under flera år framåt helt bekostas med avkastningen från fonderna.

En finansiering av pensionstillskotten med ATP-medel skulle avlasta statsbudgeten utgifter på drygt 800 milj. kr. Samhällsekonomiskt är åt-

gården helt neutral, eftersom statens upplåningsbehov och AP-fondernas utlåningskapacitet minskar med exakt samma belopp. För pensionärerna skulle en fast anknytning av pensionstillskotten till ATP-systemet innebära ökad trygghet genom att tillskotten skulle vara skyddade mot av konjunkturvariationer föranledda finanspolitiska åtstramningsåtgärder.

Vi delar alltså den uppfattning som framförs i motionen 1972: 966, att pensionstillskott bör utbetalas från ATP. Vi anser emellertid att frågan lämpligen bör tas upp till avgörande i samband med att beslut nästa år fattas om ATP-avgiftens storlek under kommande femårsperiod.»